

in tudi cerkvi krivico delajo. Nemškimi konservativcem se torej ni čuditi, ako imajo narodni boj, kakor ga oni poznajo, za nekaj poganskega, veri protivnega, ter ga obsojajo; vse kaj drugega je pa ter odločno napačno, ako se najde kak tak nazor v katerem našem časniku z ozirom na naše čisto drugačne razmere.

Iz vsega tega je pa razvidno, da dajeta naša dva dnevnika, ne rečemo nalašč in iz slabega namena, ampak vsled sile vladajočih okoliščin, obilo, preobilo gradiva za kritiko in prepis. In kdor se tega ne bo hotoma in s trdno voljo ogibal, imel ga bo kmalu do sitega in čez glavo. Ako pa k vsemu temu še pristopi želja naročnike sebi pridobiti, tekmeču jih pa odvzeti, ter se v ta namen izkoriščujejo nasprotnikove slabosti, katerih je, kakor smo rekli, dosti na obeh straneh, potem imamo ob enem tudi boj za vsakdanji kruh, ki je po svoji naravi povsod poln jeze in strasti. O tem pa drugi pot več.

Politični pregled.

Domače dežele.

Presvetli cesar je došel dne 9. t. m. k vojaškim vajam v Galgocz na Ogrskem.

Ko bode cesar bival v Pragi, razsvetljeno bode mesto in predmestja, od cesarjevega dvorca pa do razstave napravil se bode špalir. Cesar bode ostal v Pragi šest večerov. Za te večere se bodo priredile tri soareje in dve gledališki predstavi. En večer bo prebil cesar v razstavi, ki bode sijajno razsvetljena.

Galicija. — Kmetijska stranka se snuje v Galiciji. Take stranke nahajamo tudi na Češkem, in Nemci imajo več takih kmetijskih društev. Navadno se pa take stranke pečajo z vsem drugim prej, nego s kmetijstvom.

Na shodu v Styrju so sklenile ženske, da se pošlje prošnja državnemu zboru, naj bi se vzprejemale na gimnazije in na vseučilišča tudi ženske.

Pariški list „Soir“ je prinesel vest, da se delajo na Dunaji priprave, da se Bosna in Hercegovina drugo leto anektujeta. Dunajski „Fremdenblatt“ pa oporeka to vest z vso odločnostjo.

Vnanje države.

Chille. Iz Valparaisa se poroča: Reč se polagoma vrača. Prejšnji minister Godoy in pa brat predsednika Balmacede trdita, da je predsednik Balmaceda zaupal častnikom, kateri so mu zagotavljali, da mu je vojska popolnoma udana. Tudi poročila mornaričnih častnikov so ga izpodbujala, da se stavi v bran. Godoy meni, da je ubežal Balmaceda preko Cordiller v Buenos-Aires. Iz maščevanja je bil ustreljen državni prokurator Seston Fas, ki je vodil preiskavo proti onim, ki so baje hoteli v zrak pognati „Almirante Lynch“, „Almirante Cordell“ in pa „Imperiale“. Druge so usmrtili zaradi navadnih zločinov, med njimi tudi urednika lista „El Comercio“,

kateriga so zasačili ravno, ko je delil oklice, s katerimi se je imelo podpihovati ljudstvo k vstanku in pa k požiganju. Na vojnih francoskih in nemških ladijah je mnogo beguncev, med njimi nekaj prejšnjih ministrov in drugih odličnjakov. Sedanji predsednik Martinez se je obrnil do obeh admiralov pismeno, da bi izročila begunce. Iz prva sta se admirala odločno izrekla proti tej zahtevi, kasneje sta pa sklenila izročiti begunce proti poroštvu nove vlade, da se jim ne bode nič hudega zgodilo, dokler ne bode končana obravnava proti njim. Begunom sta izjavila admirala, da se bodo vsi oni, za katere ne bode dala vlada jamstva, odpeljali na posebnem parniku v Peru.

Francoska. — Prejšnji predsednik francoske republike Grevy je umrl dne 9. t. m. v 80. letu svoje dobe.

Rim. — Minoli teden se je raznesla po časopisji vest, da je sv. oče zbolel. To pa ni bilo res, ker je sv. oče isti dan, ko se je govorilo, da je zbolel, imel avdi-jencije.

Rumunska. — Rumunski kraljici, ki leži bolna v Benetkah, pohujšala se je bolezen zadnje dni nagloma. Kralj Karol, ki je prišel te dni v Benetke, preložil je zaradi tega svoj odhod. Govori se, da se snide ob tej priliki z italijanskim kraljem.

Ruska vlada izdeluje zakon, po katerem se ima uvesti v Rusiji obča šolska dolžnost.

Turčija. — Nepričakovane spremembe v turškem ministerstvu presoajajo se različno. Nekateri govore o neki zaroti, naperjeni proti sultanu, drugi pravijo, da so provzročili krizo razbojniški napadi, ki so se zadnje čase tako zaporedoma ponavljali na Turškem. Spet drugi trde, da pomeni ta prememba zmago ruskega vpliva pri Porti. — „Standard“ je prinesel vest, da bode odslej dovoljen sploh vsem ruskim ladijam prehod skozi Dardanelsko morsko ožino. Na tej vesti je pa baje samo toliko resnice, da se bodo smeli prevažati kaznjenci ali pa vojaki na ladijah ruske prostovoljne mornarice skozi Dardanele proti temu, da se bode vsak tak slučaj popred naznanil turškim oblastvom. Isto tako se bodo smeli prevažati v Rusijo se vračajoči vojaki brez orožja na takih ladijah proti temu, da bode dotični poveljnik ladije vsakokrat to naznanil turškemu oblastvu.

Narodno gospodarstvo.

Trgovska in obrtniška zbornica.

(Dalje.)

Naslednji zaznamek bodi temu v dokaz:

Statistika o jadrnikih v avstrijski državni polivici v dobi 1881—1890 in na Ogrskem v dobi 1881—1889:

Konec l. 1881. je bilo jadrnikov, ki so bili last Avstrijcev:

299 prekomorskih jadrnikov s 150.299 ton.,
59 velikih obrežnih ladij s 6062 ton.

Konec l. 1890. je bilo avstrijskih jadrnikov:

109 prekomorskih jadrnikov z 62.453 ton:

45 velikih obrežnih ladij s 5636 ton.

Konec l. 1881. bilo je jadrnikov, ki so bili last

Ogrov:

139 prekomorskih jadrnikov s 63.898 ton:

3 velike obrežne ladije s 612 ton.

Konec l. 1889. je bilo ogrskih jadrnikov:

87 prekomorskih jadrnikov s 44.270 ton:

4 velike obrežne ladije s 1164 ton.

Avstrijskih jadrnikov je bilo do konca 1890. leta manj:

190 prekomorskih jadrnikov s 87.776 ton:

14 velikih obrežnih ladij s 426 ton.

Ogrskih jadrnikov je bilo do konca 1889. l. manj:

52 prekomorskih jadrnikov s 19.628 ton.

V dobi 1881—1889 je bilo zgrajenih v Avstriji 14 prekomorskih jadrnikov in 27 velikih obrežnih ladij, v inozemstvu pa se je zgradilo ali nakupilo 43 prekomorskih jadrnikov in 5 velikih obrežnih ladij; v omenjeni dobi pomnožilo se je torej število prekomorskih jadrnikov za 57 in število velikih obrežnih ladij za 32. Ponesrečilo ali prodalo se je v isti dobi 227 avstrijskih jadrnikov in 45 velikih obrežnih ladij; zmanjšalo se je torej v tej dobi v avstrijski državni polovici število jadrnikov za 170 in število velikih obrežnih ladij za 13.

V dobi 1881—1889 so se zgradili na Ogrskem 3 prekomorski jadrniki in 2 veliki obrežni ladiji, v inozemstvu se je zgradilo ali kupilo 17 prekomorskih jadrnikov in 1 velika obrežna ladija; v omenjeni dobi se je torej število prekomorskih jadrnikov pomnožilo za 20, število velikih obrežnih ladij pa za 2. Ponesrečilo ali prodalo se je v isti dobi 88 ogrskih jadrnikov in 2 veliki obrežni ladiji; zmanjšalo se je torej v ogrski državni polovici število prekomorskih jadrnikov za 68, pomnožilo pa le število obrežnih ladij za 1.

Ta statistični zaznamek dokazuje, da se je v dobi 1881—1890 veliko manj denarja v jadrnike založilo. To je sicer le naravna posledica težav, s katerimi se je lastnikom ladij boriti, ako hočejo, da jim v jadrnike založeni denar donaša primernih obresti. Davki so hudi, potem je zelo nevarno, na ta način denar nalagati, ker zavarovalni zavodi nikoli nečejo vse ladijne vrednosti zavarovati, ter lastnik jadrnika v slučajih nesreče dobi le za jeden del odškodnino in ima slednjič vsled tega večkrat večje režijske troške, pa manj voznega blaga, nego lastnik parnika, ker jadrnik več časa potrebuje za vožnjo, nego parnik.

Pritrditi se mora, da bo zakon z dne 19. junija 1890, drž. zak. št. 130, s katerim se obrat pomorskega brodarstva s parniki in železnimi ali jeklenimi jadrniki, ki so bili doma zgrajeni, oprošča pridobitnine in dohodarine, zelo povzdignil promet z jadrniki, toda vender ne toliko, kolikor se je, morebiti pričakovalo in bi se zgodilo, ako bi se to olajšilo dovolilo tudi lesenim jadrnikom. Namen se po mislih zbornice zato v povoljni

meri ne bo dosegel, ker je v železne in jeklene jadrnike treba več denarja založiti in se je laže odločiti za naravno lesenih jadrnikov, ker je za nje potreba manj denarja.

Ako se torej hočejo izpodbuditi ljudje, da bi radi nalagali denar v jadrnike, mora se ta vrsta brodarstva, katera je za gotovo blago prepotrebna, izdatno povzdigniti, zato je po mnenju zbornice neobhodno potrebno, da se jadrniki oprosté davka in da se jim nakloni premija.

Zbornica meni celo, da se promet z jadrniki v Trstu glede uvoza in izvoza z zahodno Indijo in Ameriko brez dovoljenja uvozne premije ne more izdatno pomnožiti, ker so n. pr. vozni stroški za prevažanje iz zahodne Indije v Trst za 1 do 2 šilinga od tone več, nego iz zahodne Indije v Hamburg, in je voznina iz Trsta na Dunaj le malo cenejša, nego po Labi in železnici, če tudi je črta Trst-Dunaj veliko krajša, nego črta Hamburg-Dunaj.

Da je pa pomorska voznina iz zahodne Indije v Trst več, nego v Hamburg, temu je krivo to, ker Hamburg ni tako oddaljen in je iz zahodne Indije v Hamburg 3—4 tedne krajša pot nego iz zahodne Indije v Trst.

Razen te razlike pri prevoznih stroških, je pa še to v poštev jemati, da lastniki ladij raje v Hamburg vozijo nego v Trst, ker ondi laže dobijo blaga za nazaj nego v Trstu.

To lahko poravna le naredba, s katero se jadrnikom, ki priplujejo v Trst, določi premija. Ako se s tem doseže enaka pomorska voznina za uvoz mej Trstom in Hamburgom, potem je mogoč vedno živahnejši promet po Labi in železnici v korist Trstu, brez tega pa odločno ne. V dokaz temu usoja si zbornica le poudarjati, da se po Labi in železnici prevažata različno blago iz Hamburga na Dunaj za 2 marki 40 pf. od 100 kg. t. j. — marka računjena z 48 kr. a. v. — za 1 gld. 39 kr. a. v., na veliko krajši poti Trst-Dunaj pa se plača od 100 kg. 1 gld. 8 kr. voznine, in še to le od onega blaga, ki je v tarifi za polne vozove (10.000 kg.) označen.

Zbornica poudarja še, da bi bilo le prav in pravično, ako bi se jadrnikom dovolil enak prostor v Tržaškem pristanišču, kakeršnega imajo parniki ter meni, da se mora najemščina v Tržaških skladiščih premeniti, ako naj se kupčija oživi tako, kakor je potrebno za Trst. Skoraj ni misliti, da bi kupčevalci pri teh različnih skladiških najemnih stroških mej Trstom, Reko in Benetkam blago vsled spekulacije spravljali v najdražja skladišča; kajti dočim stane en kvadraten meter skladišča v Trstu na leto 8 gld. a. v., stane v Benetkah v gorenjih prostorih 8 frank. = 3 gld. 68 cer. in v spodnjih 9 frank. = 4 gld. 14 cer. a. v. na Reki pa še manj. Ko zbornica še dostavlja, da je enako prošnja postala tudi visoki poslanski zbornici in v njej prosila naslednje:

„Visoka poslanska zbornica naj blagovoli, ozirajoč se na to, kar se je navelo, skleniti zakon, s katerim se obrat pomorskega brodarstva z jadrniki začasno oprošča pridobitnine in dohodnine in se vsem v Trst dohajajočim jadrnikom naklanja premija, ali pa, če bi to iz katerega koli razloga ne bilo mogoče, prošnjo podpirati in visoki vladi odstopiti“ — predlaga nastopno prošnjo:

Visoko c. kr. trgovinsko ministerstvo blagovoli, ozirajoč se na ne navedeno, na to delovat:

1.) da se izda zakon, po katerem bode pomorsko brodarstvo z lesenimi jadrniki začasno oproščeno pridobitnine in dohodnine;

2.) da se z zakonom določi premija vsem v Trst prihajajočim jadrnikom;

3.) da se jadrnikom dodeli v Tržaškem pristanišču enak prostor, kakoršen parnikom;

4.) da se skladiška najemščina v Tržaških skladiščih primerno zniža.

Poročevalec stavi potem v imenu odseka sledeča predloga: 1.) Častita zbornica naj te peticiji odobri; 2.) peticija naj se pošlje zbornicam posestrimam s prošnjo, da jo podpirajo. — Oba predloga sta bila vzprejeta

Sadno vino.

III.

Tako se ni bati, da bi se mošt uže pri glavnem vrenji pokvaril. Ako vidimo, da se je vrenje uže precej vnelo, kar zapazimo drugi, ob hladnem vremenu šele tretji ali četerti dan, presnamemo mošt in ga spravimo v sode, da v njih svoje pravo, burno vrenje izvrši. Dobro je, da se nalije v sode, pa ne prav do vrha, ter se kakor ravnokar omenjeno, nastavijo vrelni cevi. V takih sodih mošt lahko mirno ter trajno vre, ter se ni bati, da bi se ga lotil cik, ki se pogostoma uže v njem razvija pokaže se pa šele na poletje, ker jeseni postaja vedno hladneje, za razvoj kisa ali cika pa treba vsaj 15. stop. topline.

Sicer pa je vrenje v odprtih sodih tudi dobro, le paziti je treba, in sicer skrbno, da so sodi vedno polni. Vedno treba dolivati, dokler se vrenje vrši, da ni nobene praznega prostora v sodu, da ne more prihajati zrak do vrelega mošta, v katerem se lahko vsled precejšnje topline pričinja razvijati kis, ker zrak nosi v sebi vedno trose ali kali male glivice, ki povzročujejo kisanje ter v moštu iz sladkorja nastavši alkohol takoj spreminjajo v kis. Posebno, kadar se vrši vrenje še ob gorkem vremenu, je toliko bolj skrbeti, da, vedno doliva v sode, in če se prav skrbno doliva, je tako vrenje kaj dobro, ker veliko droži iz sebe izmeče; in vina, ki so tako izvršila svoje glavno vrenje, čistijo se hitro, saj so mnoge nesnage, beljakovin in droži iz sebe pri burnem vrenji iz metala.

Poudarjamo še eden pot, da je ta način drenja dober, vendar pa je nevaren, osobito ako se skrbno ne

pazi na dolivanje. Kdor nima časa, da bi vedno nadzoroval, vrenje in vedno dolival, ta naj rajši nastavi, vrelni cev na veho. Pač pa mora takoj po dovršenem burnem vrenji mlado vino presneti v drug čeden sod, da loči vino od obilne nesnage, beljakovin, pen in droži, ki so se pri burnem vrenji vse zbrale na dnu vrelni kadi.

Treba še o stiskanju sadnih tropin nekoliko omeniti. Za to služijo dober domače stiskalnice. Imajo tudi posebne stiskalne stroje, ki so že zaradi tega hvale vredni, ker se lahko prenašajo in se jih lahko več gospodarjev poslužuje. Bodisi pa že stroj, bodisi domača stiskalnica, paziti je na to, da se tropine ali zdrozgano sadje takoj, iztisne, ker osobito ob gorkih dneh se kaj naglo skisajo tropine. V njih se nahaja vedno nekaj vina, oziroma že iz sladkorja nastalega alkohola, ki se spremeni v kis, in ako take tropine potem stiskamo in iztisneno tekočino prilijemo v mošt, damo moštu ob enem strupa ali kali poznejšega kisanja. Zato svarimo posebno pred maloskrbnostjo pri stiskanju.

Ko je mošt povrel, začena se čistiti, ker usedajo se vedno bolj droži na dno, kjer se zbirajo. Zato pa treba sedaj mlado vino pretočiti takoj po burnem vrenji, da ločimo čisto tekočino od nesnage, to je od droži, katere se kaj rade pokvarijo, in večina vinskih bolezni izvira odtod, ker se v drožeh vršé razni razkroji. O pretakanju ali presnemanju in o nadaljnem oskrbovanju mladega sadnega vina pa bomo v posebnem članku pisali, ker je o tem treba tudi temeljitega pouka. Za danes pa priporočamo po teh nasvetih ravnati s sadjem; osobito priporočamo snažnost tudi pri posodi, sodih, kebljih kadeh i. t. d.

Še na neko stvar opozarjamo gospodarje. Kdor želi imeti posebno tudi za kupčijo sposobno sadno vino, mora skrbno zbrati boljše sadje, katero ima mnogo sladkobe v sebi, da bo vino imelo tudi dovolj alkohola, ki dela vino močno, čvrsto in bolj stanovitno. Kdor želi natančno vedeti, koliko ima njegov sadni mošt sladkorja o sebi, naj si omisli Klosterneuburško moštno tehtnico, ki velja en forint in s katero bo prav lahko pozvedel, koliko sladkorja ima njegov mošt. Ako kaže tehtnica 10 odstotkov, dobil bo vino, ki bo imelo okoli 5 odstotkov alkohola, drugih pet odstotkov sladkorja razkroji se pri vrenji v ogljenčevo kislino. Ako pa pokaže tehtnica, da ima mošt le kakih 7 odstotkov sladkorja, vemo, da bomo dobili prav lahko vince. Zato prav storimo, ako na vsak hektoliter mošta dodenemo eden do dva kilo sladkorja. Iz enega kilo sladkorja postane potem z vrenjem pol odstotka alkohola, tako da bomo dobili vino s 4 % alkohola iz dveh kilo sladkorja pa en odstotek alkohola več, torej 4 1/2 %, in tako vince je že dokaj boljše in stanovitnejše. Koliko je francoski vladi do tega, da se vedno bolj razširja sadno vino, kaže pač njena odredba, po kateri dobivajo kmetovalci, ki napravljajo sadno vino, po postavni določbi za pomnožitev sladkorja v moštu potrebni sladkor po dokaj nižani ceni,